

POSTANOWIENIE

Dnia 24 października 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Gudowska

w sprawie z powództwa A.W.

przeciwko P.T.

o zadośćuczynienie, odszkodowanie i rentę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 24 października 2019 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 23 maja 2018 r., sygn. akt III APa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

2. oddala wniosek powoda o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 maja 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację pozwanego P.T. od wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 6 lipca 2017 r., którym zasądzone na rzecz powoda A.W. kwotę 70.000,00 zł z odsetkami tytułem zadośćuczynienia i ustalono odpowiedzialność pozwanego na przyszłość za skutki wypadku jakiemu powód uległ w dniu 14 lutego 2012 r.

Skarga kasacyjna pozwanego została oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 435 § 1 k.c., polegającą na uznaniu, że przedsiębiorstwo pozwanego jest przedsiębiorstwem wprawianym w ruch siłami przyrody, mimo że znaczną część swoich usług świadczy bez maszyn i urządzeń wprawianych w ruch taki siłami, błędną wykładnię art. 435 § 1 k.c. w

związku z art. 361 § 1 k.c. przez nieprzyjęcie wyłącznej winy poszkodowanego pracownika, który „samowolnie, bez zgody i wiedzy pracodawcy podjął się wykonania czynności,” błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie 361 § 1 k.c. oraz art. 120 k.p. przez przypisanie odpowiedzialności pracownikowi pozwanego, za którego pozwany nie ponosi odpowiedzialności. Na wypadek uznania za podstawę jego odpowiedzialności art. 120 k.p. w związku z art. 415 i 361 k.c., zarzucił naruszenie tych przepisów przez ich niewłaściwe zastosowanie, naruszenie art. 5 k.c. przez przyznanie powodowi świadczeń mimo oczywistej sprzeczności takiego rozstrzygnięcia z zasadami współżycia społecznego, polegającej na obciążeniu pozwanego odpowiedzialnością za zdarzenie wywołane przez powoda na skutek "jego oczywistych i wielokrotnych naruszeń podstawowych obowiązków pracowniczych oraz zasad bhp, sprowadzających zagrożenie nie tylko dla powoda, ale i innego pracownika" oraz naruszenie art. 362 k.c. przez przyznanie powodowi świadczenia obniżonego o stopień przyczynienia się ustalony na 30%, choć jest on rażąco wyższy. Skarżący objął skargą także naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., polegające na przypisaniu odpowiedzialności z art. 435 § 1 k.c. zarówno pozwanemu, jak i jego pracownikowi oraz nieustosunkowanie się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku do szeroko uargumentowanego zarzutu naruszenia art. 5 k.c.

Wnosząc o przyjęcie skargi do rozpoznania, skarżący wskazał na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne sprowadzające się do pytań:

a. „jakie są obiektywne przesłanki uznania przedsiębiorstwa za wprowadzane w ruch siłami przyrody w sytuacji, gdy współcześnie trudno znaleźć zakład pracy, w którym nie są wykorzystywane energia elektryczna, paliwa płynne lub energia cieplna, mające swoje źródło w siłach przyrody i to w sposób polegający na przetwarzaniu tej energii na pracę, a w szczególności, czy wystarczające do zakwalifikowania tego przedsiębiorstwa jako wprowadzanego w ruch siłami przyrody w rozumieniu art. 435 § 1 k.c. jest wykorzystywanie przez przedsiębiorstwo w toku wykonywania usług urządzeń zasilanych prądem lub paliwami, jeżeli urządzenia te wykorzystywane są tylko w toku niektórych czynności w ramach wykonywanych przez przedsiębiorstwo usług?

b. czy przedsiębiorstwo opiera się na funkcjonowaniu maszyn i urządzeń w sposób uzasadniający zakwalifikowanie tego przedsiębiorstwa jako wprawianego w ruch siłami przyrody w rozumieniu art. 435 § 1 k.c. w sytuacji, gdy praca urządzenia jedynie wspiera pracę człowieka pracującego w tym samym miejscu, albo urządzenie stanowi jedynie narzędzie człowieka?

c. czy ustalenie innej przyczyny zdarzenia powodującego szkodę - obok winy poszkodowanego - wymaga ustalenia związku przyczynowego między analizowanym działaniem czy zaniechaniem a powstaniem tego zdarzenia?

Jeżeli zaś tak to czy:

- naruszenie przez pracodawcę obowiązku dokonania prawidłowej oceny ryzyka zawodowego oraz udzielenia zatrudnionemu pracownikowi wyczerpującej informacji o ryzyku zawodowym na zajmowanym przez niego stanowisku pracy pozostaje w związku przyczynowym z wypadkiem tego pracownika powstałym na innym stanowisku pracy niż to, na którym zgodnie z przyjętym podziałem zadań i poleceniem pracodawcy miał wykonywać pracę, gdy zamiana stanowiska pracy miała miejsce samowolnie, bez wiedzy i zgody pracodawcy a w konsekwencji czy uzasadnia zanegowanie wyłącznej winy poszkodowanego w rozumieniu art. 435 § 1 k.c.?

- naruszenie przez pracodawcę normy bhp (obowiązku dokonania prawidłowej oceny ryzyka zawodowego oraz udzielenia zatrudnionemu pracownikowi wyczerpującej informacji o ryzyku zawodowym na zajmowanym przez niego stanowisku pracy) pozostaje w związku przyczynowym z wypadkiem tego pracownika powstałym na skutek zlekceważenia przez pracownika znanych mu norm zachowania i ryzyk (mimo niepoinformowania o nich pracownika) i w konsekwencji uzasadnia zanegowanie wyłącznej winy poszkodowanego w rozumieniu art. 435 § 1 k.c.?"

Na uzasadnienie wniosku skarżący podniósł istnienie potrzeby wykładni art. 435 § 1 k.c. jako budzącego rozbieżności w orzecznictwie sądów, mimo wielu orzeczeń Sądu Najwyższego i sądów powszechnych podejmujących próby generalnego zdefiniowania warunków uznania przedsiębiorstwa za wprawiane w ruch siłami przyrody i podniósł, że nie udało się dotychczas przedstawić interpretacji umożliwiającej jednoznaczną odpowiedź na pytanie czy konkretne

przedsiębiorstwo spełnia te kryteria. Kluczową rolę odgrywają tu orzeczenia kazuistycznie wskazujące na uznanie lub zaprzeczenie takiego statusu w przypadku konkretnych typów przedsiębiorstw.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej w całości i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Istotność zagadnienia prawnego jako przyczyny kasacyjnej ujętej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. - zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury - konkretyzuje się w znaczeniu jego rozstrzygnięcia dla rozwoju prawa lub wydaniu orzeczenia będącego precedensem dla rozstrzygania innych podobnych spraw. Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno zatem przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi art. 390 § 1 k.p.c., a więc odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do wątpliwości co do rozumienia określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do analizowanej instytucji prawnej.

W żadnym razie zagadnienie prawne traktowane jako przyczyna kasacyjna nie może być sprowadzone do wątpliwości skarżącego dotyczących prawidłowości rozstrzygnięcia jego indywidualnej sprawy i stosowania prawa w konkretnym stanie faktycznym (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 marca 2009 r., III UK 90/08, LEX nr 707909 i III UK 91/08, LEX nr 707910 oraz z dnia 8 września 2008 r., III UK 52/08 i III UK 55/08, niepublikowane). Tymczasem kwestie, których istnienie miało uzasadnić przyjęcie skargi kasacyjnej pozwanego do rozpoznania, zostały sformułowane jako pytania powtarzające ujęte w podstawach skargi zarzuty

przeciwko ustaleniom i rozważaniom Sądu drugiej instancji. Osłabia to argumentację na rzecz istnienia przyczyn rozpoznania skargi, gdyż powtórzone w uzasadnieniu wniosku twierdzenia ujęte w podstawach skargi kasacyjnej nie są badane w ramach przedsądu, w którym Sąd Najwyższy ogranicza analizę do istnienia przyczyn kasacyjnych przewidzianych w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. także musi korespondować z rolą Sądu Najwyższego chroniącego obowiązujący porządek prawny przed dowolnością i niejednolitością orzekania (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z dnia 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, niepublikowane), zatem istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów nie może polegać na powiązaniu zagadnień wykładni przepisów prawa materialnego z faktami nieustalonymi lub ustalonymi wbrew twierdzeniom skarżącego (art. 398¹³ § 2 *in fine* oraz art. 398³ § 3 k.p.c.).

Nie ma potrzeby „wskazania obiektywnych przesłanek uznania przedsiębiorstwa za wprawiane w ruch siłami przyrody przez generalne zdefiniowanie warunków i odpowiedź na pytanie czy konkretne przedsiębiorstwo spełnia te kryteria”, gdyż kwestia ta ma charakter wybitnie kazuistyczny i może być rozstrzygnięta odmiennie w każdym stanie faktycznym przedstawionym pod osąd. Była zresztą przedmiotem licznych tego rodzaju wypowiedzi judykatury (por. orzeczenie składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 1960 r., 1 CR 165/60, OSNC 1962, Nr 1, poz. 11, orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 1946 r., C I 179/46, P i P 1949, z. 12, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 1970 r., III CZP 17/70 i z dnia 5 października 1974 r., III CZP 71/73, OSNC 1975, Nr 5, poz. 72; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 24 maja 1961 r., 3 CR 962/60, OSPiKA 1962, poz. 110; z dnia 10 maja 1962 r., 3 CR 941/61, OSNC 1963, Nr 10, poz. 226; z dnia 1 grudnia 1962 r., 1 CR 460/62, OSPiKA 1964, Nr 4, poz. 88; z dnia 24 czerwca 1963 r., 1 CR 499/62, OSNC 1964, Nr 6, poz. 117; z dnia 23 marca 1967 r., I PR 60/67, niepublikowane; z dnia 24 lutego 1971 r., II CR 619/70, OSNC 1971, Nr 10, poz. 182; z dnia 22 listopada 1972 r., II CR 458/72, OSNC 1973, Nr 7-8, poz. 139; z dnia 5 stycznia 1973 r., II CR 620/72,

OSNC 620/72, OSNC 1973, Nr 12, poz. 212; z dnia 21 stycznia 1974 r., I CR 762/73, OSNC 1975, Nr 4, poz. 61; z dnia 22 lutego 1983 r., I CR 472/82, niepublikowane; z dnia 22 listopada 1972 r., II CR 458/72, OSNC 1973, Nr 7-8, poz. 139; z dnia 20 września 1984 r., IV CR 337/84, OSNCP 1985, Nr 5-6, poz. 77; z dnia 27 listopada 1985 r., II CR 399/85, niepublikowane; z dnia 11 stycznia 1990 r., I CR 1377/89, OSNCP 1991, Nr 2-3, poz. 32; z dnia 21 marca 2001 r., I PKN 319/00, OSNAPIUS 2002, nr 24, poz. 598; z dnia 19 czerwca 2001 r., II UKN 424/00, OSNP 2003, nr 6, poz. 155; z dnia 13 grudnia 2001 r., IV CKN 1563/00; z dnia 18 września 2002 r., III CKN 1334/00; z dnia 11 marca 2004 r., II UK 260/03, OSNP 2004, nr 21, poz. 377; z dnia 28 lutego 2007 r., V CK 11/06, niepublikowane; z dnia 23 listopada 2007 r., II PK 93/07, niepublikowane; z dnia 28 listopada 2007 r., V CSK 282/07, OSNC - ZD 2008, Nr 2, poz. 54; z dnia 15 lutego 2008 r., I CSK 376/07, OSNC - ZD 2008, Nr D, poz. 117; z dnia 9 maja 2008 r., II CKN 360/07, niepublikowane; z dnia 10 października 2008 r., II CSK 232/08; z dnia 24 września 2009 r., IV CSK 207/09, OSNC 2010, Nr 4, poz. 58; z dnia 5 września 2012 r., IV CSK 25/12, niepublikowane; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2008 r., I PK 258/07, niepublikowane; z dnia 7 kwietnia 1975 r., II CR 98/75, OSNCP 1976, Nr 5, poz. 113; z dnia 12 lipca 1977 r., IV CR 216/77; z dnia 21 sierpnia 1987 r., II CR 222/87, OSNCP 1989, Nr 7, poz. 145; z dnia 6 lutego 2004 r., II CK 397/02, niepublikowane; z dnia 8 grudnia 2005 r., I UK 97/05, OSNP 2006, nr 21-22, poz. 336; z dnia 4 września 2009 r., III CSK 14/09, niepublikowane).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego, przy aprobacie doktryny, wielokrotnie również stwierdzano, że nie da się ustalić całościowego i zamkniętego katalogu przedsiębiorstw (zakładów) wprawianych w ruch za pomocą sił przyrody, a ocena, czy przedsiębiorstwo lub zakład należy do kategorii wskazanej w art. 435 k.c., musi być dokonywana *in casu* z uwzględnieniem faktycznego znaczenia określonych technologii w działalności konkretnego przedsiębiorstwa oraz na podstawie ustalenia czy możliwe byłoby osiągnięcie zakładanych celów produkcyjnych bez użycia sił przyrody. Nie jest uzasadnione odnoszenie się wprost do ustaleń sądów dotyczących innych przedsiębiorstw i zakładów, choćby prowadzących analogiczną działalność, bez ustalenia, czy ich struktura, stopień "nasycenia" urządzeniami wprowadzanymi w ruch za pomocą sił przyrody i ich niezbędność dla

funkcjonowania jednostki jako całości są porównywalne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2012 r., I PK 198/11, niepublikowane). Przykładowo w wyroku z dnia 18 grudnia 2018 r., IV CSK 483/17 (niepublikowane) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że przedsiębiorstwo usług leśnych prowadzące działalność w zakresie wycinki drzew i ich transportu może być uznane za wprowadzane w ruch za pomocą sił przyrody (art. 435 § 1 k.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

as